

**VASEMMISTOLIITON VASTAUKSET HALLITUSTUNNUSTELIJA PETTERI ORPON KYSYMYKSIIN
18.4.2023**

1. Mitkä ovat ne keskeiset yhteiskunnalliset muutokset, joita seuraavan hallituksen pitäisi mielestänne saada aikaan?

Seuraavan hallituksen tärkein tehtävä on vahvistaa suomalaista hyvinvointivaltiota ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla.

Seuraavalla hallituskaudella on jatkettava koulutuksen kunnianpalautusta ja panostettava koulutukseen ja osaamiseen varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Samalla työtä sosiaali- ja terveydenhuollon vahvistamiseksi ja työvoimapulaan vastaamiseksi tulee jatkaa.

Seuraavan hallituksen on haettava aktiivisesti ratkaisuja myös miljardiluokan mielenterveysvelan purkamiseen. Mielenterveysvelan niin inhimillinen kuin kansantaloudellinen hinta on mittava.

Vasemmistoliitto näkee tärkeänä köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisen sekä ihmisten toimeentulon ja ostovoiman turvaamisen. Jatkuvasti kasvaviin varallisuuseroihin on puututtava verouudistuksilla, jotka vahvistavat samalla julkista taloutta. Palkansaajien ostovoiman vahvistamiseksi niin sanotut kiky-maksut on palautettava työnantajille, ja Suomessa on toteutettava perusturvan tasoa korottava sosiaaliturvauudistus.

Hiilineutraaliustavoitteesta on pidettävä kiinni ja sitä kohti on edettävä uskottavalla polulla. Tämä tarkoittaa riittäviä konkreettisia toimia. Yhtä lailla luontokato on pysäytettävä. Erityisen tärkeää on vahvistaa hiilinieluja. Ilmastonmuutoksen torjunta, talouden ympäristöllinen ja sosiaalinen kestävyys, sekä kiertotalouteen siirtyminen vaativat kaikilta mailta, myös Suomelta, jatkuvasti lisää toimia.

2. Yhdyttekö valtiovarainministeriön virkamiespuheenvuoron 8.12.2022 esittämään tilannekuvaan Suomen taloudellisesta tilasta ja julkisen talouden sopeuttamistarpeesta? Sitoudutteko valtiovarainministeriön virkatyönä esittämään julkisen talouden tasapainottamisen mittaluokkaan tulevalla vaalikaudella? Millä keinoilla olette valmiita tasapainottamaan julkista taloutta?

Haluamme kääntää velka-asteen takaisin lasku-uralle kestäväällä ja oikeudenmukaisella tavalla. Valitut keinot ja suhdanteet vaikuttavat myös mittaluokkaan, esimerkiksi osinkoverotus on joka tapauksessa uudistettava asiantuntijaryhmien ja valtiovarainministeriön esitysten mukaisesti, sekä toteutettava lähdevero verotuksesta vapautetuille institutionaalisille sijoittajille.

VM:n esittämä sopeutustavoite on ylimitoitettu ja epärealistinen. Yhdymme useiden asiantuntijoiden, kuten taloustieteilijä Sixten Korkmanin näkemykseen, jonka mukaan kuuden miljardin sopeutus on yhdelle hallituskaudelle liian kireä ja tuottaisi mittavaa inhimillistä kärsimystä

sekä taloudellista vahinkoa. Finanssipolitiikka tulee mitoittaa suhdannetilanteen edellyttämällä ja talouden pitkän tähtäimen kestävyttä vahvistavalla tavalla.

Vasemmistoliitto on valmis vahvistamaan Suomen julkista taloutta 3 miljardilla eurolla seuraavalla hallituskaudella olettaen, ettei talous ajaudu vakavaan taantumaa. Olemme esittäneet vaaliohjelmassamme kaikista eduskuntapuolueista konkreettisimmat keinot tavoitteen saavuttamiseksi. Sopeutuksen pääpainon on oltava uudistuksissa, joilla lisätään verojärjestelmän oikeudenmukaisuutta ja vahvistetaan veropohjaa. Lisäksi esimerkiksi ympäristölle haitallisia yritystukia on syytä karsia ja työllisyyttä on vahvistettava.

Muiden sopeutuskohteiden osalta yhdymme hallitustunnustelijan Petteri Orpon ennen eduskuntavaaleja antamiin lupauksiin, joiden mukaan ”me emme ole leikkaamassa ihmisten toimeentulosta”, ”me emme halua tehdä leikkauksia koulutukseen”, ”me emme ole koskemassa eläkkeensaajien indekseihin” (Yle 20.3.2023) sekä ”me emme ole leikkaamassa soten rahoitusta” (Yle 21.3.2023).

3. Miten edistäisitte verotuksen kannustavuutta? Mitkä ovat tärkeimmät tavoitteenne verotuksen kehittämisessä?

Jaamme valtiovarainministeriön näkemyksen osinkoverotuksen uudistamisen tarpeellisuudesta ja pidämme varakkaiden listaamattomien yritysten omistajien verotuen korjaamista keskeisenä osana seuraavan vaalikauden sopeutusta. Listaamattomien yritysten osinkoverotuki on mittava, kohtelee erilaisia yrityksiä eri tavoin, ei usein kannusta yrityksiä investoimaan ja kasvamaan ja johtaa pääomien tehottomaan kohdentumiseen. Yli kolmasosa tuesta menee rikkaimmalle yhdelle prosentille suomalaisista ja valtaosan tuesta saa Suomen varakkain 10 prosenttia. Tuki suosii sellaisia yrityksiä, joilla on jo valmiiksi paljon varallisuutta: huojennusta saa sitä enemmän, mitä enemmän yrityksellä on nettovarallisuutta.

Hyvinvointivaltion rahoitus pohjaa on 2000-luvun aikana heikennetty useiden miljardien edestä suuryrityksille ja rikkaille kohdistetuilla veronalennuksilla, kuten varallisuusveron poisto, yhteisöveron alentaminen, työnantajien Kela-maksun poisto ja kiky-maksujen siirtäminen työntekijöille. Rikkaimpia suosivat verotuksen porsaanreiät ja verovälttelykeinot on tukittava. Verotuksen on oltava oikeudenmukaista kaikille. Vasemmistoliiton esittämät verouudistukset voidaan toteuttaa ilman, että kokonaisveroaste nousee tai palkansaajien verotus kiristyy.

Tuleville vuosille ennustettu julkisen talouden alijäämä selittyy suurilta osin tiettyjen verotuottojen ja kokonaisveroasteen laskulla. Liikenteen verokertymä tulee pienemään ja niin valtiontalouden kestävyys kuin Suomen kilpailukykyyn turvaamisen näkökulmasta maksu- ja verojärjestelmän uudistaminen on aloitettava ajoissa.

Veropolitiikan keskeisen tavoitteen on oltava jatkuvasti kasvaviin varallisuuseroihin puuttuminen. Tilastokeskuksen mukaan vaurain kymmenesosa omistaa jo liki puolet kotitalouksien nettovarallisuudesta, kun vähävaraisin puolisko kotitalouksista omistaa vain 5,4 prosenttia varallisuudesta. Ehdotamme varallisuuseroihin puuttumiseksi progressiivisempaa pääomaverotusta ja muun muassa miljonääriveron käyttöönottoa. Tavoitteena on luopua ansio- ja pääomatulojen erillisestä verotuksesta sekä kiristää suurten omaisuuksien verotusta.

4. Oletteko valmiita sitoutumaan siihen, että seuraava hallitus asettaa julkista taloutta vahvistavien työllisyystoimien tavoitteeksi 100 000 uutta työllistä? Mitkä ovat tärkeimmät keinonne julkista taloutta vahvistaviksi työllisyystoimiksi? Millaisiin keinoihin olette valmiita työmarkkinoiden uudistamiseksi ja sopimisen vapauden edistämiseksi?

Vasemmistoliitto haluaa jatkaa viime vuosien onnistunutta työllisyyspolitiikkaa ja tavoittelee seuraavalla vaalikaudella julkisen talouden vahvistamista 1,5 miljardilla eurolla työllisyyskasvun avulla. Niin sanottujen ”VM:n verifioimien” toimien osalta olemme epäileväisiä 100 000 työllisen tavoitteen realistisuuden suhteen. Hallitustunnustelijapuolue kokoomus ei ole omissa vaihtoehtobudjeteissaan kyennyt esittämään edes puolia tällaisista toimista.

Työllisyyden kannalta ratkaisevia tekijöitä ovat koulutuspanostukset, työllisyys- ja sote-palveluiden toimivuus, oikein mitoitettu finanssipolitiikka ja aktiivinen elinkeinopolitiikka, jolla edistetään erityisesti uusia vihreitä investointeja ja työpaikkoja. Tyypillisesti VM ei kuitenkaan huomioi tai pysty laskemaan tämän kaltaisia toimia vaikutusarvioissaan.

Haluamme parantaa työn tekemisen kannusteita korottamalla työttömyysturvan suojaosan 500 euroon. Lisäksi ulosoton suojaosa on säädettävä pysyvästi takuueläkkeen tasolle, ulosottoasteikosta on tehtävä progressiivinen ja velkojen vanhentumisaikaa on lyhennettävä.

Suomeen tarvitaan työtakuu, jossa viime kädessä julkinen sektori takaa palkkatuetun työpaikan 12 kuukauden työttömyyden jälkeen. Pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseksi tulee myös vahvistaa työttömien osaamista ja työkykyä yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tämä edellyttää esimerkiksi työttömyysturvalla opiskelun helpottamista ja vahvempaa yhteistyötä työllisyys- ja sote-palveluiden välillä.

Työmarkkinoiden uudistamiseksi ja tasapuolisen paikallisen sopimisen mahdollistamiseksi on keskeistä vahvistaa luottamusmiesten asemaa ja säätää siitä laissa. Yleissitovien työehtosopimusten rinnalle tarvitaan laki vähintään 12 euron minimipalkasta. Työmarkkinarikollisuuden kitkemistä on jatkettava esimerkiksi kriminalisoimalla alipalkkaus ja antamalla kanneoikeus ammattiliitoille.

Liian moni joutuu työelämän ulkopuolelle mielenterveysongelmien, uupumuksen ja työelämän kuormittavuuden vuoksi, ja mielenterveysongelmat ovat nousseet yleisimmäksi työkyvyttömyyseläkkeelle jäämisen syyksi. Tähän ei ole varaa. Työkyvyn edistämiseen tähtäviä toimia ja osatyökykyisten työllistämisen edistämistä on jatkettava. Työturvallisuuslakia, työtapaturma- ja ammattilakia ja työterveyslakia on päivitettävä psykososiaalisen kuormituksen

huomioimisen, työkyvyn tukemisen ja kuormituksen ennaltaehkäisyn edistämiseksi sekä mielenterveyden tukemisen tuomiseksi vahvemmin osaksi työterveyshuoltoa. Samalla mielenterveyspalveluiden saatavuutta ja laatua tulee parantaa sekä toiminnallisia rakenteita ja työmalleja uudistaa.

5. Miten vastaisitte laaja-alaiseen työvoimapulaan Suomessa? Millä keinoin lisäisitte kansainvälistä rekrytointia työvoiman saatavuuden turvaamiseksi?

Silloin kun kyse on aidosta työvoimapulasta, eikä haluttomuudesta maksaa elämiseen riittävää palkkaa, kyse on usein siitä, että työttömien työnhakijoiden osaaminen ei vastaa työnantajien tarpeita. Tilanteen korjaaminen vaatii koko väestön koulutustason nostoa, uudelleen koulutusta, koulutuksen kunnianpalautuksen jatkamista ja kohdennettuja toimia erityisesti vailla peruskoulun jälkeistä koulutusta oleville. Työttömien opiskelua ja oman osaamisen kehittämistä on helpotettava ja tuettava. Kasvukeskuksien osalta on tärkeää lisätä kohtuuhintaista asuntotuotantoa ja torjua julkisuudessa esitetyt asumistuen leikkaukset, jotka voisivat heikentää työn tekemisen kannusteita ja pahentaa työvoimapulaa merkittävästi.

Suomessa on kymmeniä tuhansia nuoria, jotka jäävät työmarkkinoiden ulkopuolelle, ilman järkevää polkua jatko-opintoihin tai työhön. Esimerkiksi moninaisen neuropsykologisen oireilun vuoksi tai ammatillisissa erityisoppilaitoksissa suoritettujen opintojen jälkeen vaille jatkopolkua jäävät.

Marinin hallitus on onnistuneesti tehostanut työlupien käsittelyä, mutta työtä maahanmuuttopolitiikan korjaamiseksi on jatkettava. Turvapaikanhakijana maahan saapuneiden työlupien esteitä on purettava, ja epäinhimilliset ja yhteiskunnan kannalta järjettömät karkotukset on lopetettava. Rasismi ja syrjintä kaikissa muodoissaan on kitkettävä suomalaisesta työelämästä ja yhteiskunnasta. Suomen houkuttelevuutta tulee lisätä myös esimerkiksi perheenyhdistämistä helpottamalla. Samalla kun työperäistä maahanmuuttoa edistetään, on välttämätöntä estää kahden kerroksen työmarkkinoiden synty ja torjua hyväksikäyttöä ja riistotaloutta entistä määrätietoemmin muun muassa alipalkkauksen yksiselitteisellä kriminalisoinnilla, työsuojelun valvonnan tehostamisella ja ammattiliittojen joukkokanneoikeudella.

Ulkomaisen työvoiman osalta tärkeimpiä vetovoimatekijöitä Suomessa ovat tutkimuksen mukaan muun muassa yleinen elintaso, luonnonläheisyys, työn ja vapaa-ajan tasapaino, yleinen turvallisuus, ihmisoikeudet ja demokratia, sekä hyvät palvelut. Näihin Suomen vahvuuksiin meidän tulee jatkossakin panostaa.

6. Mitkä ovat tärkeimmät keinonne sosiaali- ja terveyspalveluiden hoitajajoukkojen purkamiseen? Mitkä ovat tärkeimmät keinonne hoitajajoukon ratkaisuun?

Jokaisella on oikeus saada tarvitsemansa sosiaali- ja terveyspalvelut oikea-aikaisesti. Sosiaali- ja terveysalan hoito- ja palvelujonojen purkaminen vaatii keskittymistä alan henkilöstöpulan ratkaisuun, mikä edellyttää ennen kaikkea työolojen ja -ehtojen sekä palkkauksen parantamista. Sosiaali- ja terveyspalveluissa tulee maksaa työn vaativuutta aidosti vastaavaa palkkaa. Alalle tulee rakentaa työn vaativuutta vastaavia palkkarakenteita paikallisesti sopien, jotta voidaan välttyä kestävämmältä palkkakilpailulta ja hyvinvointialueet säilyvät itse kiinnostavina työnantajina. Tätä palkkaohjelmatyötä tulee koordinoita valtakunnallisesti.

Sosiaali- ja terveysalan työpaikoilla on saatava aikaan hyvän kierre. On varmistettava, että sotealan ammattilaiset voivat keskittyä koulutustaan vastaaviin työtehtäviin. Työnjakoa tulee kehittää ja lisätä henkilöstöä hallinnollisiin tehtäviin ja tukipalveluihin. On kehitettävä myös johtamista ja panostettava työhyvinvointiosaamiseen, puututtava työn fyysisen ja psykososiaalisen kuormituksen riskitekijöihin, lisättävä sukupuolten välistä tasa-arvoa ja panostettava työturvallisuuteen. Sosiaali- ja terveysalan koulutuspaikkoja tulee lisätä ja ulkomaisten tutkintojen hyväksilukemista sekä täydennyskouluttautumista tulee sujuvoittaa.

Oikeudenmukaisen palkkatason ja hyvien työehtojen ja työolojen varmistaminen vaatii, että sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitus on kunnossa. Koronan jäljiltä sosiaali- ja terveyspalveluissa on paljon hoito- ja palveluvelkaa, minkä purkamiseksi pitää huolehtia hyvinvointialueiden ja Helsingin riittävästä rahoitustasosta. Rahoitusjärjestelmää on tarpeen jatkokehittää rahoituksen oikeudenmukaisen jaon varmistamiseksi ja muokata lainsäädäntöä niin, että rahoitusjärjestelmä mahdollistaa reagoimisen myös yllättävien kriisitilanteiden aiheuttamiin ylimääräisiin kustannuksiin. Panostamalla riittävästi perustasolle, voidaan pitkällä tähtäimellä saada aikaan säästöjä niin inhimillisesti kuin taloudellisesti.

Hyvinvointialueiden oikeus kerätä omia tuloja on turvattava säätämällä niille verotusoikeus. Terveydenhuollon julkista rahoitus on nostettava muiden Pohjoismaiden tasolle.

Vasemmistoliitto ottaa vakavasti VM:n menokartoituksen huomiot hyvinvointialueiden rahoituksen kireydestä ja siitä, että indeksijarru tai indeksikorotuksen toteutuminen vain osittain vaarantaisi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Vasemmistoliitto toivookin hallitustunnustelijan pitävän kiinni lupauksestaan olla leikkaamatta sote-rahoitusta.

7. Mitä keinoja käyttäisitte vanhuspalveluiden kriisin ratkaisemiseksi ja inhimillisen hoivan turvaamiseksi kaikille ikääntyneille?

Henkilöstön riittävyys ja saatavuus sekä palveluiden riittävä rahoitus ovat keskeisiä kysymyksiä myös vanhuspalveluiden kriisin ratkaisussa. Niihin vastataan oikeudenmukaisella palkkauksella ja hyvillä työoloilla sekä työehdoilla ja turvaamalla hyvinvointialueiden rahoitus. Vanhuspalveluiden hoitajamitoituksesta tulee pitää kiinni. Ympäri vuorokautisen hoidon paikkoja on lisättävä kansallisella linjauksella, ja erilaisia yhteisöllisen asumisen paikkoja on järjestettävä lisää. Suomeen tarvitaan

yhteisöllisen asumisen ohjelma, jota lähdetään toteuttamaan valtiovetoisesti yhdessä kuntien kanssa. Kotihoitoon on luotava oma erillinen henkilöstömitoitus. Kukaan ei saa olla oman kotinsa vanki.

Jotta ikäihmisille voidaan turvata hyvä elämä, on tärkeää huomioida lisäksi yhteisöllisyyden ja osallisuuden näkökulma. Ikäihmisillä on oikeus kokea olevansa osallisia niin omassa elämässään kuin yhteisöissä ja laajemmin yhteiskunnassa. Tässä sosiaali- ja terveysalan järjestöillä on tärkeä rooli. On tuettava sosiaali- ja terveysalan järjestöjen työtä ikäihmisten parissa ja turvattava järjestöjen työn toimintaedellytykset ja pitkäjänteinen rahoitus.

Omaishoito on tunnustettava laajemmin osana suomalaisen hoivan järjestämistä ja merkitystä laatimalla kattava poikkihallinnollinen omaishoidon kehittämisohjelma. Omaishoitajat tekevät äärimmäisen tärkeää työtä omien läheistensä eteen, ja suomalainen yhteiskunta on täysin riippuvainen heidän työpanoksestaan. Omaishoitajien tukeen tulee tehdä tasakorotus. Samalla tulee varmistaa, ettei ketään pakoteta vastentahtoisesti omaishoitajaksi liian huonojen tai saavuttamattomissa olevien palvelujen takia.

8. Miten vahvistaisitte lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia? Miten torjuisitte nuorten syrjäytymistä?

Vanhemmille, perheille, lapsille ja nuorille on tarjottava oikea-aikaista ja laadukasta apua ja tukea matalalla kynnyksellä jo ennen kuin tilanne ehtii muuttua vakavammaksi. Avun tulee olla helposti löydettävissä ja saavutettavissa. Neuvolapalveluilla ja synnytysairaaloilla on tässä keskeinen rooli.

Nuorten syrjäytymiseen puuttuminen vaatii niin ennaltaehkäisyä, varhaisen tuen palveluita kuin korjaavia, kohdennettuja palveluita. Lapsilla ja nuorilla tulee olla riittävästi turvallisia aikuisia elämässään. Varhaiskasvatuksen ja peruskoulun resursseista ja ryhmäkoista huolehtiminen ovat oleellisia myös syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi. Lasten ja nuorten palveluiden tulee olla saatavilla yhdenvertaisesti ympäri Suomen. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin sekä lastensuojelun resursseihin.

Nuorten syrjäytymiseen puuttuminen vaatii niin ennaltaehkäisyä, varhaisen tuen palveluita kuin korjaavia, kohdennettuja palveluita. Lapsilla ja nuorilla tulee olla riittävästi turvallisia aikuisia elämässään. Liikkuvan nuorisotyön malli olisi jalkautettava kaikille alueille.

Nuori tarvitsee tunteen siitä, että hänellä on mahdollisuus kuulua joukkoon ja olla osa yhteisöä positiivisella tavalla. On puututtava tutkitusti vaikuttavin toimin koulukiusaamiseen, väkivaltaan sekä syrjintään ja varmistettava, että jokaisella nuorella on mahdollisuus harrastaa. Nuoren osallisuus ja yksilöllinen, kokonaisvaltainen tuki pitää olla lähtökohta kaikissa nuorten palveluissa.

Kouluilla pitäisi olla käytettävissä enemmän mielenterveyspalveluita ja varhaista tukea. Opettajien osaamista ja tukea pitää kyetä alueilla vahvistamaan, jotteivat myös opettajat sairastu vastatessaan ongelmiin usein yksin tai pienellä tiimillä.

Lapsiperheköyhyyden ehkäisy ja vähentäminen ovat tärkeä painopiste osana laajempaa suunnitelmallista köyhyyden vähentämistä ja sosiaaliturvauudistusta.

Sosiaaliturvan heikennyksiin ei ole varaa. Sosiaaliturvakomitean esittämä perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen yhdeksi perusturvaetuudeksi on toteutettava perusturvan tasoa heikentämättä. Lapsilisät tulee sitoa kansaneläkeindeksiin ja niitä on maksettava myös 17-vuotiaista.

Kansallinen lapsistrategia sisältää paljon toimenpiteitä, joilla voidaan vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. Lapsistrategian toimeenpanoon on varattava riittävät resurssit.

9. Miten huomioisitte eläkeläiset paremmin aktiivisena voimavarana yhteiskunnan rakentamisessa?

Edellisen hallituksen työtä eläkeläisköyhyyden vähentämiseksi on edelleen jatkettava, sillä juuri köyhyys tuottaa osattomuutta. Toimeentulon lisäksi on keskeistä puuttua ns. hoivaköyhyyteen, jolla tarkoitetaan ikäihmisten puutteellista pääsyä tarvittavan hoivan piiriin. Eläkeläis- ja hoivaköyhyyteen puuttamalla mahdollistetaan ikäihmisten osallisuus sekä ihmisarvoinen ja aktiivinen elämä.

Eläkeläisten vapaaehtoisen työnteon edistämiseksi on selvitettävä ikä syrjinnän poistamista paremmalla työkuultuurilla, mahdollisten työnteon esteiden poistamista, sekä verovähennystä eläkeläisten työtuloihin. Myös eläkeläisten aktiivisuus vapaaehtois- ja järjestötoiminnassa sekä mm. lapsenlapsien hoitajina ja omaishoitajina on kansantaloudellisesti merkittävää.

10. Millä keinoin nostaisitte suomalaisten osaamis- ja koulutustasoa? Millä keinoin vahvistaisitte varhaiskasvatusta ja perusopetusta niin, että jokainen perusopetuksesta valmistuva nuori omaa riittävän luku-, kirjoitus- ja laskutaidon? Miten vahvistaisitte kulttuurialan toimintaedellytyksiä? Miten tukisitte liikunnallisen elämäntavan yleistymistä?

Tärkeimmät osaamis- ja koulutustason nostoon liittyvät toimet ovat koulutuksen riittävä resursointi, koulutuksen ja koulutukseen pääsyn tasa-arvoisuus sekä hyvinvoivat ammattilaiset koulutuksen järjestämisessä. Koulutuksen resursseja on vasemmistoliiton mielestä kauttaaltaan parannettava, sillä koulutus on paras investointi tulevaisuuteen.

Sitoudumme hallitustunnustelijan näkemyksiin kaikkien suomalaisten lasten ja nuorten pitämisestä mukana tulevalle hallituskaudella.

Edelleen hallitustunnustelijan mukaisesti kouluihin ja oppilaitoksiin tulee taata työrauha. Työrauha varmistetaan perusopetuksen osalta vahvistamalla oppimisen tukea. Oppimisen tuen kokonaisuudistus on seuraavan hallituskauden tärkein tarvittava koulutuspoliittinen uudistus. Tämä tarkoittaa esimerkiksi ryhmäkokojen pienentämistä, erityisopettajamitoitusta sekä oppilaan oikeuden

vahvistamista pienryhmäopetukseen. Riittävän tuen varmistamiseksi on ohjattava rahoitusta ja inklusiota ei saa käyttää säästökeinona.

Koulujen ja päiväkotien eriytymisen ehkäisyä on jatkettava valtiollisen tasa-arvorahoituksen avulla sosioekonomisesti haavoittuvilla alueilla. Varhaiskasvatuksen henkilöstöpulaa on ratkottava määrätietoisesti mm. palkkoja parantamalla sekä koulutuspaikkoja lisäämällä.

Koulutustaso periytyy nykyään vahvasti. Olemme sitoutuneet turvaamaan kaikkien tosiasialliset mahdollisuudet opiskella. Koulutuksen tulee olla maksutonta kaikilla asteilla. Näin muillakin kuin korkeakoulutetuissa perheissä kasvaneilla on mahdollisuus korkeastikouluttautua ja nostaa Suomelle kriittistä osaamistasoa.

Koulutus- ja osaamistason nosto liittyy myös korkeakoulujen rahoituksen ja henkilöstön toimintaedellytysten turvaamiseen. Aloituspaiikkojen lisäykset on kompensoitava täysimääräisesti korkeakouluille. Lisäksi yliopistojen perusrahoitus on turvattava, tutkimuksen ja tieteen rahoitusta nostettava ja huolehdittava yliopistodemokratian toteutumisesta.

Kulttuurin budjettirahoituksen kasvattamista pitää jatkaa ensi kaudella nostamalla se yhteen prosenttiin valtion budjetista. Taiteellista työtä tekevien toimeentuloa ja ansaintamalleja on kehitettävä. Lisäksi tulevalla kaudella tulee toteuttaa tartuntatautilain kokonaisuudistus siten, että se huomioi kulttuuri- ja tapahtuma-alan nykyistä paremmin.

Luovat alat on tunnistettava elinkeinoina nykyistä paremmin. Erilaisten tulojen yhteensovittamista ja parempaa huomioimista sosiaaliturvajärjestelmässä pitää kehittää. Taiteellista ja luovaa työtä tekevien työn erityispiirteet sekä eri tulonlähteiden ja työn tekemisen muotojen yhdistely on huomioitava sosiaaliturvaa uudistettaessa. Myös pää- ja sivutoimisen yrittäjyyden määrittelyä on muutettava niin, että se perustuu ihmisen omaan ilmoitukseen. Apurahojen ja taiteilijaeläkkeiden määrää ja tasoa tulee kasvattaa. Vasemmistoliitto kannattaa myös taiteilijapalkkaa, jossa taiteilijoiden toimeentulo järjestetään palkkana apurahan sijasta. Tämä turvaa mahdollisuudet esimerkiksi ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan ja työterveyspalveluiden piiriin pääsyn. Luoville aloille tulee tehdä erillinen vienninedistämisohjelma.

Haluamme toteuttaa taiteen perusopetuksen kokonaisuudistuksen, jossa rahoituksen kokonaistasoa nostetaan, ja samalla löydetään uusia keinoja lisätä yhä useamman lapsen ja nuoren mahdollisuuksia harrastaa. Koulumaailmasta tuttua tasa-arvorahaa eli tarveperustaista rahoitusta tulee kokeilla myös taiteen perusopetukseen.

Liikunnallisen elämäntavan tukeminen on tärkeää. Se vähentää hoivamenoja ja parantaa ihmisten elämisen laatua. Liikunnallista elämäntapaa tuetaan esimerkiksi julkisin investoinnein kaikelle kansalle suunnattujen urheilupaikkojen rakentamiseen. Verotuki liikuntaseteleille tulee säilyttää ja selvittää niiden käyttömahdollisuuksien lisäämistä. Harrastamisen Suomen mallia tulee edelleen kehittää, jotta kaikille lapsille ja nuorille voidaan taata harrastusmahdollisuuksia liikunnan ja

kulttuurin parissa. Arkiliikunta on olennaista kansanterveyden kannalta, kaavoitus- ja liikennepolitiikalla tulee tukea pyöräilyn ja kävelyn edellytyksiä.

11. Oletteko sitoutuneet parlamentaarisen TKI-ryhmän hyväksymään tavoitteeseen nostaa tutkimus- ja kehittämismenot neljään prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä? Sitoudutteko varmistamaan, että Suomessa on riittävästi osaajia tutkimus- ja kehittämistyöhön?

Olemme sitoutuneet parlamentaarisen TKI-työryhmän tavoitteeseen. Pidemmällä aikavälillä vasemmistoliiton TKI-rahoituksen tavoite on vielä parlamentaarista sopua kunnianhimoisempi. Haluamme nostaa julkiset ja yksityiset TKI-investoinnit yhteensä 5 prosenttiin bkt:sta.

Vasemmistoliitto korostaa tieteen ja tutkimuksen riittävän suurta osuutta nousevissa TKI-panostuksissa. Vaadimme suoraan yliopistoille ja perustutkimukseen kohdistuvan rahoituksen suhteellisen osuuden kasvattamista.

TKI-politiikan tärkein sisällöllinen tavoite on reilun siirtymän edistäminen. Julkisella TKI-rahoituksella voi osittain olla laadullisia kriteereitä, jotka edesauttavat reilun siirtymän periaatteiden parempaa toteutumista. Tutkimus osoittaa, että innovaatiopolitiikan on kiinnityttävä ympäristöpolitiikkaan talouden kestäväen kehityksen ja reilun siirtymän vauhdittamiseksi ja ohjaamiseksi.

Osaajapulan ratkaiseminen on TKI-toiminnan edellytys. Suomi tarvitsee maahanmuuttoa ja maahan muuttaneet osaksi työelämää. Työlupaprosesseja on helpotettava ja työperäisten maahanmuuttajien kotouttamista on parannettava. Työ- ja opiskeluperusteisesti maahan tulleiden kotoutumis- ja kielikoulutusta on lisättävä. Meidän on panostettava siihen, että jokainen Suomeen muuttava voi kokea itsensä tervetulleeksi. Jokainen Suomeen muuttanut on yhteiskunnan täysivaltainen jäsen kaikilla elämän osa-alueilla.

12. Millä keinoin olisitte valmiita keventämään ihmisille, yrityksille ja julkiselle sektorille normeista ja byrokratiasta aiheutuvia kustannuksia sekä hallinnollista taakkaa?

Erityisesti sosiaaliturvajärjestelmään tarvitaan norminpurkutalkoot. Byrokratiaa voidaan vähentää merkittävästi kehittämällä sosiaaliturvaa perustulon suuntaan. Työttömien opiskelu on vapautettava ja yrittäjien pääsy työttömyysturvalle tulee helpottaa. Luopumalla ns. pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin sisältyvästä hakemusraportoinnista voidaan työllisyyspalveluiden resursseja uudelleen kohdentaa aidosti työllisyyttä edistävään ja yksilöllisiä tarpeita vastaavaan palveluun. Virtaviivaistettavaa ja nöyryyttävän byrokraattisen kontrollikoneiston purkua löytyy myös maahanmuuttohallinnosta erityisesti kansainvälisen suojelun kohdalla. Marinin hallituksen linjausta ekologisen siirtymän toimien ensisijamennettelystä ympäristöluvituksista tulee jatkaa.

13. Millä konkreettisilla keinoilla parantaisitte suomalaisen ruoantuotannon ja metsätalouden tulevaisuutta?

Kotimaista ruokajärjestelmää tulee kehittää kestävyiden ja huoltovarmuuden näkökulmasta. Panostamalla kasvipohjaiseen ruokaan voidaan edistää vientiä, omavaraisuutta sekä kansanterveyttä. Olemme valmiita edistämään ruokaketjun oikeudenmukaista tulonjakoa ja alkutuottajien aseman parantamista ketjussa tarvittaessa myös lainsäädännön kautta, jotta viljelijä ja työntekijä saavat oikeudenmukaisemman osuuden ruuan hinnasta.

Hiilensidonta voi muodostaa osan maatalouden ansaintamallista uutena osaelinkeinona, ja se on otettava käyttöön osana maataloustukien kokonaisuutta. Kierrätyslannoitteiden laajamittaiselle käyttöönotolle on luotava ohjauskeino. Talviaikainen kasvipeitteisyys, peltometsäviljely, maanparannustoimet sekä reilut suojavyöhykkeet on tehtävä kannattaviksi. Kosteikkoviljelyn tukea on jatkettava. Luomuviljelyyn siirtyviä on tuettava, sillä luomuviljely myös parantaa maatalouden kannattavuutta. Eläintuotannon kannattavuussyistä lopettavia on tuettava neuvonnalla ja siirtymätuilla mahdollisuuksien mukaan jatkamaan maatalouselinkeinojen parissa.

Osana maatalouden kehittämistä eläinten hyvinvointia on parannettava. Ensisijassa tärkeää on turkistarhauksen kieltäminen sekä eläinten hyvinvointilain siirtymäaikojen lyhentäminen.

Metsäteollisuudessa on tärkeää luoda kannustimia hakkuutapojen uudistamiselle, jotta suomalaisen metsäteollisuuden jalostusaste saadaan nousemaan ja arvokas tukkipuu korkeamman jalostusarvon toimintaan. Metsälain uudistus järeysvaatimus palauttamalla sekä lainvastaisten ensiharvennusten suitsiminen ovat tärkeitä ensiaskeleita tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Metsätalouden tukijärjestelmä (Kamera/Metka) on uudistettava vähintään niin, että avohakkuumetsätalouden tukemisesta siirrytään sopivilla alueilla jatkuvan kasvatuksen tukemiseen. Hiilensidontaan kannustava ansaintamalli tarvitaan myös metsiin, ja on mahdollistettava markkinaehtoinen hiilensidonta. Yksityismailla olevat vanhat metsät on saatava suojeluun suojelumäärärahoja (mm. Metso) kasvattamalla.

14. Miten edistäisitte talouskasvua, elinvoimaa sekä yritysten ja yrittäjien toimintaedellytyksiä koko Suomessa? Miten vahvistaisitte Suomen houkuttelevuutta investointikohteena?

Toimiva ja reilu elinkeinopolitiikka vahvistaa työllisyyttä, painottaa yritysvastuuta ja takaa yrityksille tasapuoliset kilpailuedellytykset kestävässä ja ennustettavassa ympäristössä. Huolehtimalla toimivasta yhteiskunnan perusinfrastruktuurista ja kouluttamalla osaavaa työvoimaa kaikkialla Suomessa julkinen valta vahvistaa myös yritysten toimintaedellytyksiä. Myös valtionyhtiöillä ja julkisilla investoinneilla voi olla merkittävä myönteinen rooli elinkeino- ja teollisuuspolitiikassa.

Parasta tuottavuutta ja kestävien alojen kasvua tukevaa elinkeinopolitiikkaa on pitää huolta ihmisten työkyvystä ja koulutuksesta läpi työelämän. Lisäksi valtio voi tukea elinkeinoelämää satsaamalla riippumattomaan tieteelliseen tutkimukseen ja tuotekehitykseen ihmis- ja ympäristöystävällisen

tuottavuuden kasvun edistämiseksi. Yritystukia ja verotusta on uudistettava, ettei järjestelmä jatkossa suosi valmiiksi vauraita suuryrityksiä ja omistajia.

Tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiotukia on lisättävä. Vain markkinoiden varaan jätettynä uuteen tietoon ja osaamiseen investoidaan huomattavasti liian vähän. On yleisen edun mukaista, että näitä investointeja kasvatetaan myös julkisesti. Julkisella TKI-rahoituksella voi ja pitää olla myös sisällöllisiä kriteereitä, joilla pyritään esimerkiksi ilmasto- ja ympäristökestävyyteen sekä tasa-arvoisempaan hyvinvoinnin kasvattamiseen.

Reiluun ekologiseen siirtymään pitää kohdentaa julkisia investointeja, jotta vauhditamme entisestään irtaantumista fossiilisesta energiasta niin teollisuudessa, maataloudessa, rakentamisessa, liikenteessä kuin energiantuotannossakin. Se on myös suomalaisen teollisuuden etu. Meneillään olevassa teollisuuden murroksessa nopeasti toimivat valtiot hyötyvät edelläkävijyydestä maailmantaloudessa. Hiilineutraaliustavoitteesta on pidettävä kiinni ja viestittävä yritysmaailmalle selkeästi, että reilun siirtymän investointiympäristö on Suomessa luotettava.

Jotta Suomi olisi jatkossakin houkutteleva investointikohde, meidän on varmistettava osaavan työvoiman saatavuus, mikä mahdollistaa tuottavuuden ja jalostusasteen noston.

15. Millä keinoilla vahvistaisitte kaupunkien ja kuntien elinvoimaa ja investointikykyä muuttuneessa toimintaympäristössä?

Kuntatalous nostettiin edellisellä vaalikaudella sen historian huonoimmasta tilanteesta ja velkakierteestä pinnalle, jonka ansiosta julkisyhteisöjen alijäämä oli viime vuonna enää noin 2 miljardia euroa. Jotta säilytämme tulevaisuudessa pärjäämisen edellytykset, ei kuntien valtionosuuksia saa leikata. Kuntien valtionosuusjärjestelmä kaipaa kuitenkin sote-uudistuksen jälkeisessä maailmassa todennäköisesti rakenteellista uudistamista.

Muuttuneessa toimintaympäristössä kuntien toimintaympäristö liittyy pitkälti koulutukseen ja elinvoiman ylläpitämiseen. Suomen elinvoiman ylläpitäminen edellyttää aktiivista muuttoliikettä Suomeen.

Työvoiman saatavuuden ja kohtuuhintaisen asumisen edistämiseksi on kasvatettava Ara-tuotannon määrää kasvukeskuksissa korkotukea lisäämällä ja kehittämällä sen ehtoja niin, että sen käyttö on houkuttelevaa. Tämä mahdollistaisi myös uusien aidosti yleishyödyllisten toimijoiden saamisen markkinoille. Tavoitteeksi tulee asettaa, että 40 prosenttia pääkaupunkiseudun uudisrakentamisesta on Ara-tuotantoa.

Lisäksi on lisättävä sitovuutta Maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimukseen tukemaan kuntia kohtuuhintaisten vuokra- asuntojen lisäkaavoitukseen ja toteuttamiseen. Tukemalla muun muassa raiteilla kulkevaa joukkoliikennettä mahdollistetaan fiksu kaupunkisuunnittelu ja asuntoja hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelle.

16. Mitkä ovat mielestänne tärkeimmät keinot päästöjen vähentämiseksi? Millä keinoin olette valmiita edistämään Suomen hiilineutraalisuustavoitetta ja suomalaisten yritysten puhtaan viennin kasvattamista? Oletteko valmiita luomaan edellytykset uusille ydinvoimainvestoinneille ja pienydinvoimalle?

Vasemmisto on sitoutunut hiilineutraaliustavoitteeseen 2035 ja hiilinegatiivisuuteen pian sen jälkeen. Tähän päästään päästökauppaa edelleen vahvistamalla sekä liikenteen, maatalouden, maankäytön ja rakennusten lämmityksen päästöihin puuttumalla muun muassa tukien, verotuksen ja neuvonnan keinoin. Luonnonvarojen kokonaiskulutusta on vähennettävä ja meidän on siirryttävä kiertotalousmalliin.

Maatalouden päästöjä lasketaan esimerkiksi kasvipohjaisen tuotannon osuutta lisäämällä. Fossiilisten liikennepolttoaineiden verotuksen vaikutuksia pienituloisille on kompensoitava. Joukkoliikenteeseen on investoitava kaupungeissa ja kaupunkien välillä raideyhteyksiä parantamalla. Joukkoliikenteen hintaa pitää saada kilpailukykyisemmäksi valtionosuuksia lisäämällä. Latausinfran tukea tulee jatkaa erityisesti valtateiden varsille. Ilmastokestävät biopolttoaineet on keskitettävä raskaaseen liikenteeseen ja sähköpolttoaineiden tuotantoa tulee jouduttaa.

Hiilineutraaliustavoitteeseen ei ole mahdollista päästä ilman, että hiilinielun romahdus korjataan ja hiilinielua kasvatetaan. Tarvitaan hiilinielujen pelastusohjelma. Nopein keino tähän on Metsähallituksen hakkuu- ja tuloutustavoitteen alentaminen ja metsien kiertoajan pidentäminen. Tämän lisäksi maaperäpäästöjä voidaan leikata eli maaperän hiili sidottua turvemaita vettämällä ja hylättyjen kivennäismaiden peltojen sekä ohutturpeisten peltojen metsittämisellä. Metsäkatoa voidaan vähentää tekemällä pellon raivaus turvemaille luvanvaraiseksi ja asettamalla maankäytön muutosmaksu metsämaan raivaamiselle.

Suomen hiilikädenjälki ja energiaomavaisuus ovat osittain sama asia. Tuuli- ja aurinkovoiman tuotannon esteitä on purettava erityisesti luvitus yhdelle luukulle sijoittamalla, ja halvan puhtaan energian avulla rakennettava Suomelle uusi vetystategia. Myös akkuteknologiaan ja akkuklusteriin investoimista on jatkettava. Suomen on vietävä vetypolttoaineita Keski-Eurooppaan ja sillä tavoin edistettävä koko EU:n ilmastotyötä.

Uusiutuva energia on paitsi ympäristöllisesti kestävää myös pääsääntöisesti tuotantokustannuksiltaan edullisinta. Pienydinvoimalat voivat tulevaisuudessa olla osa Suomen energiapalettia, mikäli ne täyttävät turvallisuusvaatimukset, uraanin tuotanto ja ydinjätteen loppusijoitus ratkaistaan kestävästi ja laitostoimittajat ovat demokraattisista maista.

17. Miten torjuisitte luontokatoa ja vahvistaisitte luonnon monimuotoisuutta?

Suomeen on säädettävä luontolaki. Luonnonsuojelun määrää on lisättävä ja sen rahoitus turvattava nostamalla se tiedeperusteisesti 0,5–1 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Kolmasosa maa- ja vesielinympäristöistämme on suojeltava. Kymmenen prosenttia tästä on suojeltava tiukasti niin, että jokaisessa maakunnassa on suojellun luonnon verkosto. Tämän lisäksi kaikki vanhat arvometsämme

on suojeltava välittömästi, ja ennallistamista hyödyntämällä on luotava monimuotoisen, elinvoimaisen luonnon verkosto kattamaan ajan kuluessa jälleen koko maa. Erityisesti Etelä-Suomessa metsien suojeluastetta on nostettava.

Yksityisille metsänomistajille on tarjottava aina ensisijaisesti suojelua valtion ohjelmien rahoituksella, kun kyseessä on erityisen arvokas, vanha metsä. Tämä toteutuu Metso-, Helmi-, Nousu- ja vesiensuojelun tehostamisohjelman rahoitus nostamalla bkt-tavoitteen mukaiseksi. Myös EU-rahoitusta on haettava tehokkaasti: suurelta osin ennallistamisen rahoitus ja suojelun rahoitus ovat päällekkäisiä.

Talousmetsissä lisätään lahopuun määrää, sekapuustoisuutta ja eri ikäisyyttä. Metsäojituksia ennallistetaan vesistökuormituksen vähentämiseksi ja metsälannoituksen vesistövaikutuksia hillitään.

Uhanalaisia kotoperäisiä lajeja ja niiden elinympäristöjä on suojeltava.

Luontobudjetointi tuodaan ilmastobudjetoinnin rinnalle ja kummankin asemaa vahvistetaan. Uudistetaan alueidenkäyttölaki. Velvoitetaan kuntia hyödyntämään olemassa olevaa alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä rakennuskantaa nykyistä enemmän. Pienennetään maankäytön aiheuttamia haittoja korvaamalla uudisrakentamista korjaus- ja täydennysrakentamisella.

Valmistellaan pakollisen ekologisen kompensaation laajamittaista käyttöönottoa alueidenkäytön suunnittelussa. Otetaan kaupunkiseuduilla tehtävien MAL-sopimusten (maankäyttö, asuminen, liikenne) velvoittavaksi lähtökohdaksi luontohaitattomuus.

18. Sitoudutteko Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa ja puolustusliitto Natossa? Oletteko sitoutuneet aloitteellisen ja rakentavan EU-politiikan tekemiseen mahdollisessa hallitusvastuussa? Mitkä ovat mielestänne Suomen tärkeimmät EU-vaikuttamisen kohteet vaalikauden aikana?

Vasemmistoliitto sitoutuu kuluvaan hallituskauden aikana tehtyihin linjauksiin ulko- ja turvallisuus- sekä EU-politiikassa. Olemme sitoutuneet aloitteellisen, rakentavan ja ihmisoikeuksia kunnioittavan EU-politiikan tekemiseen, ja samoin on syytä toimia myös Natossa.

EU-vaikuttamisen suurimmat kohteet vaalikauden aikana liittyvät ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden vahvistamiseen, ulkoiseen ja sisäiseen turvallisuuteen sekä globaaliin vaikuttamiseen. EU:n on jatkettava ilmastoneutraalisuuteen pyrkimistä ja puhtaaseen energiaan sekä kiertotalouteen siirtymistä. Ihmisten hyvinvointi on yksi tärkeimmistä EU:n tavoitteista, ja vihreä ja digitaalinen siirtymä tulee toteuttaa sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Sosiaalisen Euroopan vahvistamista tulee jatkaa ja siksi unionin on oltava nykyistä vahvempi työntekijöiden oikeuksien ja sosiaalisen suojelun kysymyksissä.

Euroopan unionin on pidettävä kiinni demokratiasta ja ihmisoikeuksista, ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamista on edellytettävä kaikilta. Maahanmuuttopolitiikan on oltava inhimillistä. Lisäksi Suomen tulee vaikuttaa EU:n strategisen autonomiaan ja globaaliin rooliin liittyviin kysymyksiin.

Kansainvälisen kaupan, investointien ja verotuksen oikeudenmukaisuuden lisääminen mahdollistavat globaalien kriisien ja haasteiden ratkaisemisen.

Suomen on ajettava aktiivisesti seuraavan komission ohjelmaan itäisen kumppanuusohjelman tilalle uudenlaista ohjelmakokonaisuutta, jolla voidaan varmistaa itäisen Suomen elinvoimaa ja tulevaisuutta. Kolmasmaa yhteyden kehittäminen olisi loogisinta Norjan suuntaan yhteistyössä Ruotsin kanssa, jolloin voisimme varmistaa myös pohjoisen alueen huoltovarmuusyhteistyön syventämistä niin toiminnallisesti kuin logistisestikin.

19. Miten rakentaisitte Suomen roolia aktiivisena sekä turvallisuutta ja vakautta lisäävänä Naton jäsenenä? Oletteko valmiita pitämään puolustusmenot 2 prosentissa BKT:sta ja tekemään tarvittavat panostukset Suomen huoltovarmuuden turvaamiseen?

Vasemmistoliitto katsoo, että Suomen on tärkeää jatkaa laajaan turvallisuuskäsitykseen ja ihmisoikeuksiin perustuvalla ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjalla ja jatkossakin turvata oma puolustuskykynsä sekä huoltovarmuutensa.

Suomen puolustusmenojen osuus BKT:sta ylittää tällä hetkellä tuntuvasti 2 prosenttia. Suomen ja Euroopan muuttuneen turvallisuustilanteen takia puolustusmäärärahat on pysyvien menojen osalta syytä pitää nykytasolla ja saattaa sovitut hankinnat maaliin. Jatkossa menojen on vastattava todelliseen maanpuolustuksen tarpeeseen BKT:n kehityksestä riippumatta, jolloin menot voivat olla tarpeen mukaan joko yli tai alle 2 prosenttia BKT:sta.

Natossa Suomen on oltava aloitteellinen ja rakentava ihmisoikeusnäkökulman ja demokraattisten näkökulmien korostamisessa ja myös uskallettava tarvittaessa kritisoida muita jäsenmaita. Suomen ei tule myydä aseita hyökkäyssotaa käyviin tai ihmisoikeuksia polkeviin maihin.

Katsomme, että Suomen on myös jatkossa kansainvälisillä areenoilla toimittava aktiivisesti ydinaseriisunnan ja muiden joukkotuhoaseiden riisunnan puolesta. Suomen on syytä säilyttää nykyinen lainsäädäntönsä, joka kieltää ydinräjähteiden tuonnin ja varastoinnin Suomen maaperällä.

20. Sitoudutteko jatkamaan Ukrainan aseellista, poliittista, taloudellista ja humanitaarista tukemista?

Suomen on jatkossakin sekä itse että osana EU:ta tuettava Ukrainaa, joka puolustautuu Venäjän laitonta hyökkäyssotaa vastaan. On koko Euroopan turvallisuuden kannalta tärkeää tukea Ukrainan kykyä puolustaa suvereniteettiaan, alueellista koskemattomuuttaan sekä suojella siviilejä. Myös Ukrainan jälleenrakentamisen tukemiseen tulee sitoutua.

21. Miten vahvistaisitte sisäistä turvallisuutta ja oikeusvaltiota? Oletteko sitoutuneet oikeusjärjestelmän ja poliisin toimintakyvyn takaavien resurssien varmistamiseen? Millä keinoin torjuisitte jengi- ja nuorisorikollisuutta?

Vasemmistoliitto yhtyy tuoreimpaan sisäisen turvallisuuden selontekoon, jonka mukaan Suomen sisäisen turvallisuuden politiikan tulee perustua ensisijaisesti ennaltaehkäisyyn. Selonteon mukaan turvallisuusongelmien juurisyihin vaikutetaan tehokkaasti erityisesti muilla kuin turvallisuusviranomaisten toimilla: työllisyys, koulutus, yhteiskunnallinen osallisuus, ihmisten terveys, vähäiset päihdehaitat ja korkea hyvinvointi laajasti muodostavat perustan hyvälle arjen turvallisuudelle.

Oikeudenkäyntien kesto on keskeinen kotimainen ihmisoikeusongelma. Oikeudenhoidon vakava resurssivaje on kurottava umpeen kotimaisen oikeusvaltion turvaamiseksi. Rikosten uhrien on saatava oikeutta. Kansalaisten turvallisuus, palvelun yhdenvertainen saatavuus ja rikosten tehokkaampi käsittely edellyttävät myös poliisin riittäviä resursseja ja resurssien järkevää kohdistamista siten, että samalla kehitetään poliisiin kohdistuvaa ulkoista laillisuusvalvontaa poliisia kohtaan koetun luottamuksen turvaamiseksi.

Vasemmistoliitto on esittänyt laajasti keinoja nuorisorikollisuuteen puuttumiseksi ja sen ennalta ehkäisemiseksi. Kriminaalipoliittisen populismin sijaan nuorisorikollisuuteen ja jengiytymiseen vastataan tehokkaasti monipuolisen tutkittuun tietoon perustuvan keinopaletin avulla. Segregaation ehkäiseminen ja koulutus ovat parhaita keinoja ehkäistä nuorten osattomuutta. Näköalattomuuden poistaminen ja mielekkäiden tulevaisuusnäkymien luominen sekä varhainen puuttuminen ja monialainen yhteistyö eri viraomaisten välillä ovat keskeisiä myös jengi- ja nuorisorikollisuuden osalta.

Vasemmistoliitto ei hyväksy perustuslain tulkinnan politisointia ja eduskunnan perustuslakivaliokunnan aseman nakertamista asiantuntijat sivuuttavin poliittisin tulkintaratkaisuin.

22. Sitoudutteko yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen Suomen rakentamiseen? Sitoudutteko kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kunnioittamiseen?

Vasemmistoliitto sitoutuu kaikissa olosuhteissa perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja edistämiseen.

Saamelaiskäräjälaki on uudistettava kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti alkuperäiskansan itsemääräämisoikeuden toteuttamiseksi. Translain uudistuksen puutteet on korjattava lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuden huomioimiseksi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia tulee edistää johdonmukaisesti sateenkaari poliittisella toimintaohjelmalla. Perheiden moninaisuuden huomioimista ja perheellistymismahdollisuuksia on parannettava. Turvapaikkapolitiikan ja ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen lähtökohtana on oltava ihmisoikeusperustaisuus. Viharikosten

ja verkkohäirinnän rankaisemattomuutta on torjuttava ja kriminalisointien kattavuutta parannettava. Päihdepolitiikka on uudistettava haittojen vähentämisen lähtökohdasta.

Kansainvälisten sopimusvalvontaelinten ratkaisujen täytäntöönpanoa on nopeutettava, perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia on tehostettava, oikeusvaltion rakenteita ja rahoitusta on aktiivisesti vahvistettava ja valtioneuvoston on säännöllisesti tarkasteltava kotimaista perus- ja ihmisoikeustilannetta.

23. Mikäli saatte tavoitteitanne hallituksen ohjelmaan, oletteko valmiita osallistumaan Petteri Orpon kokoamaan enemmistöhallitukseen ja sitoutumaan ohjelman toimeenpanoon kokonaisuudessaan? Jos ette ole valmiita osallistumaan hallitusvastuuseen, oletteko valmiita tukemaan puolueenne tavoitteiden toteuttamista hallituksen ulkopuolelta?

Vasemmistoliitto on valmis osallistumaan hallitusvastuuseen näiden vastausten lähtökohtien pohjalta. Vasemmistoliitto on myös aina valmis tukemaan aidosti eriarvoisuutta vähentävää, sosiaalista oikeudenmukaisuutta sekä hyvinvointivaltiota vahvistavaa, reilua siirtymää vauhdittavaa ja luonnonsuojelua edistävää politiikkaa riippumatta puolueen asemasta tulevalla kaudella.

24. Onko eduskuntaryhmällänne ehdottomia hallitusratkaisuun vaikuttavia kynnyskysymyksiä hallituksen ohjelman tai hallituskokoonpanon osalta?

Vasemmistoliiton puoluevaltuuston tekemän päätöksen mukaisesti Vasemmistoliitto osallistuu ainoastaan sellaiseen hallitukseen, joka tekee

- ihmisoikeusperustaista politiikkaa,
- pidättäytyy heikentämästä perusturvaa,
- säilyttää suomalaisen koulutuksen maksuttomuuden ja jatkaa koulutuksen rahoituksen parantamista,
- asettaa ilmastopolitiikan raamit niin, että se on linjassa 1,5 asteen tavoitteen kanssa,
- varmistaa työehtosopimusten yleissovun
- ja säilyttää Suomen nykyisen lainsäädännön, joka kieltää ydinräjähdeiden tuonnin ja varastoinnin Suomen maaperällä.